

Evroskepticizam kao zahtev za status quo

Šta biste rekli o čoveku koji stalno izražava želju da ga prime u klub uspešnih i perspektivnih, a istovremeno u javnosti ogovara taj isti klub, okrivljuje ga za svoje neuspehe, dovodi u pitanje ugled i vrednosti kluba, i samim tim zbunjuje i svoju okolinu i, naravno, članove kluba koji se opravdano pitaju kakve su prave namere potencijalnog novog člana?

Ovako nekako deluje ponašanje Srbije prema Evropskoj uniji – njeni predstavnici godinama iskazuju načelan stav da je članstvo u EU strateški prioritet Srbije, ali istovremeno javnosti šalju različite poruke. Jedan od poslednjih primera je i izjava sad već bivšeg ministra Vulina koji je, sredinom oktobra ove godine, samo par dana nakon objavljivanja godišnjeg izveštaja Evropske komisije, izjavio da „što pre Srbija prihvati da je iz Evropske unije ne žele i da joj „tu nije ni mesto, biće nam bolje“.

NIJE U REDU: Ako je na prvi pogled reakcija vrha države na ovogodišnji izveštaj Evropske komisije bila pozitivna, nije joj nedostajao „zbunjujući“ deo. Naime, primajući godišnji izveštaj od ambasadora Žiofrea, predsednik Republike je rekao da je „u dobroj meri saglasan sa onim što je napisano u godišnjem izveštaju Evropske komisije“, kao i da će „Srbija gledati (!) da napreduje na evropskom putu, jer mislimo da je za ljude u Srbiji važno da naša ekonomija i vladavina prava idu napred.“⁽¹⁾ Treba li podsetiti na delove narativa o Evroprajdu koji je u našoj javnosti prikazivan kao zahtev Zapada, a ne kao pokazatelj spremnosti Srbije na poštovanje ljudskih prava, poštovanja različitosti, tolerancije i drugih evropskih vrednosti koje treba da su već ukorenjene u našem društvu.

Da nešto nije u redu sa nači-

Rastući evroskepticizam i smanjenje podrške evrointegracijama je alarm koji treba ozbiljno da pokrene na političku akciju sve zagovornike evropske Srbije. Objektivnosti radi, lopta nije samo u našem dvorištu. Da bi se povratilo poverenje građana u proces evrointegracije, neophodno je oživeti sam proces pristupanja jer svaki napredak u procesu značio je rast podrške

Piše: **Nataša Vučković**

Srbija je prošle nedelje dobila novu vladu u kojoj očekujemo novi evropski ton od nove ministarke za evropske integracije Tanje Mišević. Da li će svojim znanjem i iskustvom uspeti da nametne reformsku agendu svojim kolegama u Vladi?

nom na koji predstavnici zemalja Zapadnog Balkana, pa i Srbije, govore o Evropskoj uniji, naznačeno je već u Deklaraciji sa samita u Zagrebu maja 2020. Očito prepoznajući da je pomoć Evropske unije Zapadnom Balkanu tokom pandemije Covid19 nedovoljno i neadekvatno prikazana u javnosti, Deklaracija naglašava da „činjenica da ta (evropska) podrška i saradnja nadilaze sve što je bilo koji drugi partner pružio regionu zaslužuje javno priznanje“. Istovremeno se ističe *suštinska važnost strateške komunikacije* u kontekstu potrebe za saradnjom „u suzbijanju dezinformacija i drugih hibridnih aktivnosti, posebno aktivnosti od strane aktera iz trećih zemalja koji žele ugroziti evropsku perspektivu regiona.“ Znači, Evropljani su nam poručili da nisu više dovoljne samo izjave o strateškom evropskom opredeljenju već kredibilna posvećenost i jasan

govor o evropskim vrednostima, značaju reformi koji nas približavaju Evropi...

Prošlogodišnji izveštaj EK za Srbiju još preciznije je ukazao da je potrebna promena u zvaničnom narativu o EU: „U skladu sa ciljem pristupanja Evropskoj uniji, srpske vlasti moraju da stave veći naglasak na proaktivno i objektivno informisanje o Evropskoj uniji, koja je glavni politički i ekonomski partner Srbije“. Ove godine usledila je još jasnija poruka Evropske komisije – „U skladu sa ciljem pristupanja Evropskoj uniji, srpske vlasti treba da, *kao prioritetno pitanje, preuzmu odgovornost za proaktivno i objektivno informisanje o EU koja je njen daleko najvažniji politički i ekonomski partner*“. S obzirom na pažljivo diplomatsko stepenovanje u kritici, očigledno je da Srbija ne da nije napravila napredak u odnosu na

prošlu godinu, nego je na ovom planu nazadovala.

MANJAK KOMUNIKACIJE: Zašto je nedosledna komunikacija države o evropskom putu Srbije štetna i zašto nas EU kontinuirano opominje? Pre svega, ako je EU najvažniji politički i ekonomski partner Srbije, što nesumnjivo pokazuju podaci o stranim investicijama, trgovinskoj razmeni i značajnim bespovratnim sredstvima koja dobijamo preko evropskih fondova poput, na primer, IPARDA za razvoj poljoprivrede, onda je za očekivati da se ta saradnja, razmena i pomoć kontinuirano, dosledno i intenzivno prikazuje građanima i građankama Srbije. Pored toga, Evropska unija se suočava sa kritikama iz pojedinih zemalja članica i razumljivo je da od potencijalnih novih članova očekuje pozitivne tonove.

Nesumnjivo je da, u očima EU, rat u Ukrajini i nova globalna po-

larizacija nameće potrebu da zemlje kandidati iskažu solidarnost i podršku EU, između ostalog i kroz to kako svojim građanima prikazuju situaciju na istoku našeg kontinenta. A svako ko poslednjih nedelja i meseci, znatiželje radi, prati različite elektronske medije u Srbiji, mora biti iznenađen različitostima informacija koje se plasiraju u vestima, izveštajima i reportažama s ratišta u Ukrajini. I na kraju, ali nikako najmanje važno je što evropski zvaničnici, bili oni u Briselu ili u nekoj od evropskih prestonica, pažljivo prate stavove građana Srbije i kretanje podrške evropskom putu Srbije.

Podsetimo da je još avgusta 2021. u istraživanju javnog mnjenja koje redovno objavljuje Ministarstvo za evropske integracije, na pitanje kako bi glasali ukoliko bi sutra bio raspisan referendum, 57% ispitanih reklo da bi glasalo za pristupanje Srbiji. U aprilu ove godine IPSOS je objavio alar-

Odlaganje perspektive članstva dobar je izgovor vlastima za sporost u reformama, naročito onim koje su za vlast najosetljivije i koje smanjuju udobnost i zaštićenost na vlasti, poput nezavisnosti pravosuđa, borbe protiv korupcije, transparentnosti javnih nabavki i oslobađanja medija

mantne rezultate istraživanja stavova građana prema kojima je samo 34,9 odsto građana koji bi na referendumu podržali pridruživanje Srbije EU, dok bi protiv glasalo 43,8 odsto, a ostalih 21 odsto ne zna ili ne želi da se izjasni.“ Očigledan veliki pad podrške evropskom putu Srbije istraživači pripisuju ratu u Ukrajini i povećanim pritiscima iz EU da se pridruži sankcijama protiv Ruske Federacije. I dosad, podrška za pristupanje Evropskoj uniji smanjivala se uporedo sa intenziviranim uslovljavanjem koje je dolazilo od evropskih političara, a rasla kad god bi Srbija napravila napredak u približavanju Uniji, kao što je bio slučaj sa viznom liberalizacijom.

Zašto, s druge strane, predstavnici vlasti ništa ne menjaju u svom javnom govoru o EU? Ako zaista žele da Srbiju približe članstvu u EU, nije li im podrška građana izuzetno važna i nije li onda neophodno da svojim javnim istupanjima upravo podstiču njihovo evropsko raspoloženje? Izgleda da im ta podrška i nije tako važna i to iz nekoliko razloga. Prvo, nedostatak volje za proširenjem EU, što je sad već višegodišnja realnost i gde se obrt ne očekuje uskoro, smanjuje svaki domaći reformski entuzijazam, i istovremeno nameće potrebu traženja krivca za neostvareni cilj pristupanja EU. Osim toga, odlaganje perspektive članstva dobar je izgovor vlastima za sporost u reformama, naročito onim reformama koje su za vlast najosetljivije i koje smanjuju udobnost i zaštićenost na vlasti, poput nezavisnosti pravosuđa, borbe protiv korupcije, transparentnosti javnih nabavki i oslobađanja medija. I naravno, suočena sa rastućim pritiscima za usklađivanje spoljne politike sa EU i za postizanje konkretnih rezultata u dijalogu Beograda i Prištine, vlasti odgovara rastući evroskepticizam u Srbiji.

Dodajmo ovde i nedostatak glasnog i snažnog evropskog narativa

FOTO: BETA

na strani opozicije koji je nekad predvodila Demokratska stranka, uz jačanje anti-evropskih i evroskeptičnih partija na poslednjim parlamentarnim izborima.

Jer evroskeptizam u Srbiji daleko se razlikuje od onog u zemljama članicama EU, gde političari s desne strane političkog spektra, osnaženi rastom populizma poslednjih godina, Uniji zameraju što sužava nacionalni i državni suverenitet, a partije leve orijentacije kritikuju isuviše neoliberalnu ekonomsku politiku Unije. Kod

DELIMIČNO SAGLASJE:
Emanuel Žiofre i Aleksandar Vučić

nas evroskeptizam zapravo promoviše status quo u svim danas ključnim procesima – reformama u oblasti demokratije i vladavine prava, dijalogu Beograda i Prištine i usklađivanju sa spoljnom politikom EU. I zato vlast nije zabrinuta zbog smanjenja podrške za evropske integracije jer upravo takvo raspoloženje građana omogućuje joj da odlaže teške odluke i preteće reforme. To je i razlog što često relativizuje evropske reforme, što ne ističe dovoljno često pomoć koju na razne načine dobijamo od

EU i za našu ekonomiju i za naše društvo kroz sredstva za obnovu škola, bolnica, unapređenje državne uprave... Jer kada bi građani glasnije i upornije tražili ubrzanje procesa integracije, kako bi vlast mogla da opravda izostanak reformi i ovako sporo napredovanje ka članstvu?

Smanjenje podrške za EU nije prouzrokovano samo intenziviranim uslovljavanjem naših evropskih sagovornika da usklade našu sa spoljnom politikom EU, već ono ima dublje uzroke i dugotrajnije uticaje. Sigurno je da na strani Evropske unije postoji puno razloga za rast skepticizma. Jedni se tiču procesa u samoj Uniji – Bregzit, otpor prema briselskoj administraciji u nekim zemljama članicama, nespretno postupanje Unije prema Zapadnom Balkanu na početku pandemije Covid19...

ŠTA ČINITI: Rastući evroskeptizam i smanjenje podrške evro-integracijama je alarm koji treba ozbiljno da pokrene na političku akciju sve zagovornike evropske Srbije. Objektivnosti radi, lopta nije samo u našem dvorištu. Da bi se povratilo poverenje građana u proces evrointegracije, neophodno je oživeti sam proces pristupanja, jer svaki napredak u procesu značio je rast podrške. Takođe, kad god je odnos EU i Srbije doživljen kao odnos partnerstva, kao na primer tokom migrantske krize, i podrška pristupanju EU je rasla. I napokon, umesto govora o evropskoj perspektivi Srbije, EU mora govoriti o članstvu, kao realno dostižnom cilju.

Srbija je prošle nedelje dobila novu vladu u kojoj očekujemo novi evropski ton od nove ministarke za evropske integracije Tanje Mišević. Da li će svojim znanjem i iskustvom uspeti da reformsku agendu nametne svojim kolegama u vladi, koji su većinom uslovljeni stavovima svojih lidera i politikom svojih partija, i da sa sagovornicima u EU oživi jedan drugačiji javni diskurs o evropskoj Srbiji i EU, ostaje da vidimo. Promena narativa o EU je prioritetni zadatak ako o Evropskoj uniji mislimo ozbiljno. **Z**

Odakle smanjenje optimizma

Entuzijazam iz prve decenije naših evrointegracije umanjeno je i time što je EU blago kritikovala nazadovanje u demokratiji ili kad demokratiju, vladavinu prava i borbu protiv korupcije, stavlja „na čekanje“ dok se drugi važni procesi ne završe. Sigurno je i višegodišnje evropsko zanemarivanje nazadovanja u oblasti demokratije i vladavine prava i fokusiranja isključivo na pregovore Beograda i Prištine uticalo na sumnju i najvatrenijih zagovornika evropske budućnosti Srbije u transformacionu prirodu procesa pristupanja. Istovremeno, učešće EU u dijalogu Beograda i Prištine i u postizanju sporazuma koji se ne primenjuju kao što je slučaj sa Zajednicom srpskih opština, uz utisak nedovoljnog zalaganja Unije da se ti sporazumi primene, dodatno je okrunilo kredibilitet i poverenje u Uniju.

Vidljivo smanjenje interesovanja i podrške politici daljeg proširenja Unije na Zapadni Balkan, uz odlaganje određivanja moguće godine pristupanja u trenutku usvajanja evropske Strategije za Zapadni Balkan od koje se mnogo očekivalo stvorilo je utisak kod mnogih da je članstvo u EU nedostižan cilj, a odlaganje početka pregovora sa Severnom Makedonijom i Albanijom samo je učvrstilo takva uverenja. Razočarenje je podstakao i junski samit kad su izostale značajnije podsticajne odluke za nastavak integracije Zapadnog Balkana. Neke odluke u vezi sa Zapadnim Balkanom EU je u međuvremenu donela i čini se da je geopolitičke okolnosti primoravaju da i Srbiji i drugima u regionu priđe aktivnije i odlučnije. Jedan od znakova je i obnavljanje Berlinskog procesa na samitu u Berlinu ove nedelje.